

Kernuitstap maakt einde aan utopische droom

Kernenergie heeft een belangrijke plaats in het hedendaagse publieke en politieke debat. Het evenwicht tussen de voor- en nadelen ervan is moeilijk te vinden en wordt van buitenaf ook beïnvloed door drukkingsgroepen en thema's als klimaatverandering. Het verschil tussen de visie van vandaag en die van pakweg 60 jaar geleden kan niet groter zijn. Als men sprak over kernenergie was het vooruitgangsoptimisme, een betere toekomst voor iedereen, algemeen het dominante kenmerk ervan. Maar was dit wel echt zo? De wereldtentoonstelling in Brussel in 1958 had alleszins de bedoeling om die boodschap aan de man te brengen.

Propaganda voor een schone toekomst

Op Expo 58 was het vraagstuk rond kernenergie een van de grote thema's, hoewel dit in onze collectieve herinnering misschien niet zo wordt herinnerd. Het Atomium diende als propaganda voor een dominante plaats van het atoom in de wereld van morgen. Voorbeeld bij uitstek hiervan is de tentoonstelling in een van de bollen van het Atomium over kernenergie. Niet alleen de wetenschappelijke wereld was overtuigd van het potentieel van nucleaire, 'schone', energie.

De politiek speelde hier zeker ook een belangrijke rol. Dit was evenwel vaak verbonden met de drang om de technologische kennis te controleren en de

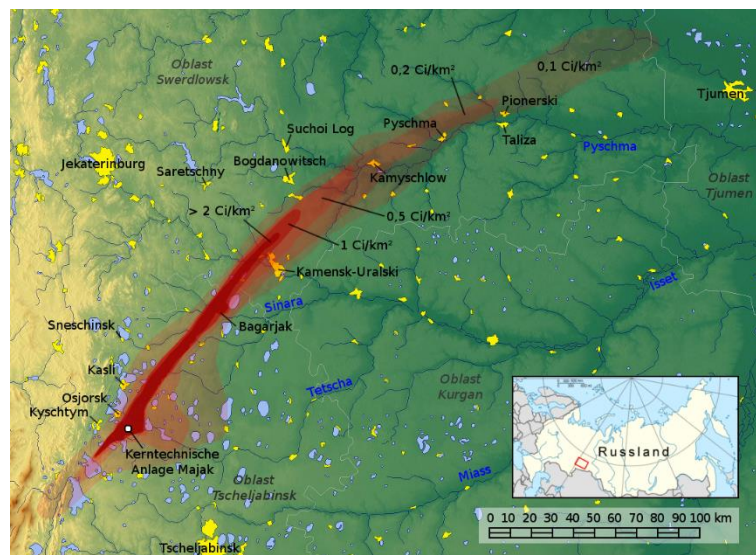

Paviljoen van VS op Expo 58

overdracht ervan te beperken. Dit was vooral een strategie van de Verenigde Staten, wat onder meer hun steun aan Europese en internationale ‘nucleaire’ organisaties verklaart. Zij waren er immers als eerste in geslaagd een atoombom te creëren. De VS wilde inzetten op het civiele aspect van kernenergie en daarbij speelde Expo 58 een belangrijke rol.

Hun grootste tegenstander, de Sovjet-Unie, die sinds 1949 ook de technologie en kennis bezaten om een functionele atoombom te creëren, zette meer in op het militaire aspect. In plaats van de commercialisering van zeer goedkope energie, beoogde de SU vooral het gebruik van kernenergie in bijvoorbeeld wapens en schepen. Toch wilde de wereldtentoonstelling vooral het enorme potentieel van kernenergie voor de gewone man tonen met toepassingen in het huishouden en in de geneeskunde. En uiteraard kon met kernenergie een schone toekomst worden gecreëerd waarbij energie niet langer vervuilend was voor het milieu, en energie bovendien veel goedkoper zou worden. Dit zou tijdens de late jaren vijftig een dominerend aspect van kernenergie blijven.

Het was een van de belangrijkste doelstellingen van de Expo om het beeld over kernenergie in de publieke opinie te veranderen van een apocalyptische en negatieve naar een optimistische en positieve associatie met kernenergie. Maar in de jaren vijftig waren er reeds enkele voorbeelden van wat de gevaren zijn van het opwekken van kernenergie in reactoren.

Gebied dat werd vervuild door de kernramp in Kyshtym

De beelden ten gevolge van atoombomontploffingen, zoals helemaal bovenaan dit artikel, roepen het angstgevoel van de publieke opinie op en blijven lang geassocieerd met de kernwetenschap in het algemeen. Ook de vele ongelukken en kernrampen, die reeds kort na de bouw van de eerste kerncentrales voorvielen, creëerden een beeld van kernenergie dat het leven en de gezondheid van de mens in gevaar kon brengen. Op deze manier waren beide kanten in het debat aanwezig ten tijde van de Expo, die de balans in het voordeel van het civiele gebruik van kernenergie wou doen vallen.

Gaat de media mee in enthousiasme?

Een van de belangrijkste media voor de verspreiding van informatie eind de jaren vijftig was de gedrukte krant. In Vlaanderen publiceerde De Standaard in 1958 verschillende artikels die

eerder het beeld bevestigen van de angst onder de publieke opinie die nog steeds aanwezig was in verband met kernenergie. De doembeelden van atoombommen die tot ontploffing kwamen op de Bikini-eilanden bijvoorbeeld, zat bij velen nog in het geheugen gegrift. Le Soir daarentegen, een Franstalige krant die ook in Brussel verscheen, lijkt meer mee te gaan in dat naoorlogse optimisme rond kernenergie als de verzekering van een toekomst waarin de toepassingen ervan oneindig zijn.

Er waren zowel voor- als tegenstanders in de wetenschappelijke wereld inzake kernenergie en ook de media en de publieke opinie was verdeeld. Of de wereldtentoonstelling in Brussel in 1958 een echte perceptieverandering kon teweegbrengen, in België althans, is twijfelachtig. De eerste reactoren werden wel in die periode opgericht, maar al vanaf de vroege jaren zestig en zeker in de jaren zeventig ontstonden overal,

Kerncentrale in Tihange

en ook in België bewegingen die tegen kernenergie waren. Dit was onder meer het gevolg van de verschillende ongelukken in kerncentrales, die het gevaar ervan aan de gewone man illustreerde. In België is er momenteel het plan voor een kernuitstap in 2025. De utopische droom die vele wetenschappers, politici en anderen koesterden in de naoorlogse periode, waaronder ook medewerkers van Expo 58, lijkt dan zijn definitieve einde te kennen. De veiligheid primeert en er wordt massaal ingezet op andere, vooral hernieuwbare, energiebronnen die misschien echt tot een ‘schone’ wereld kunnen leiden.

Jasper Coppens

Master Geschiedenis KU Leuven